

משניות מבוארות - מסכת סוכה

משנה א: סכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה, פסולה, רבי יהודה מכשיר. ושאונה גבוהה עשרה טפחים, ושאין לה שלש דפנות, ושחמתה מרבה מצלתה פסולה. סכה ישנה, בית שמאי פוסליה, ובית הלל מכשירין, ואילו היא סכה ישנה, כל שעשאה קדם לחג שלשים יום, אבל אם עשאה לשם חג אפילו מתחלת השנה, כשרה:

משנה ב: העושה סכתו תחת האילן באלו עשאה בתוך הבית. סכה על גבי סכה, העליונה כשרה, ותחתונה פסולה, רבי יהודה אומר, אם אין דיורין בעליונה התחתונה כשרה: העושה סכתו תחת ענפי האילן המסביר לקרקע, הרי זה באלו עשאה בתוך הבית, תחת התקרה, שהיא פסולה, כיון שהסכה צריכה להיות תחת אויר השמים. סכה שנבנתה על גבי סכה אחרת, באפן שהסכה של הסכה התחתונה משמש כרצפה לסכה העליונה, העליונה כשרה, ואלו התחתונה פסולה, כיון שיש לה שני סככים, ודרשו חכמים מכך שנכתב הפסוק 'בסכת תשב' בכתוב חסר, שיש צורך שיהיה לסוכה רק סכך אחד, ולא שני סככים. רבי יהודה חולק ואומר, אם אין

סכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה, פסולה, שהחלל מהרצפה ועד הסכך הוא יותר מעשרים אמה, פסולה, כיון שסכה צריכה להיות 'דירת עראי', ולמעלה מעשרים אמה זו דירת קבע. רבי יהודה חולק ומכשיר, כיון שלדבריו סכה צריכה להיות דירת קבע. וסכה שאינה גבוהה אפילו עשרה טפחים, הרי היא 'דירה סרוחה', שאין אדם גר בה, וכן סכה שאין לה לכל הפחות שלש דפנות, וכן סכה שחמתה מרבה מצלתה - שהסכך שבה אינו מצל אפילו על מחצית מקרקעית הסכה, כל אחת מסכות אלו פסולה. סכה ישנה, שנבנתה זמן רב לפני סכות, בית שמאי פוסליה, כיון שיש צורך לבנות את הסכה לשם מצוה, ואילו סכה זו נעשתה באפן סתמי, שלא לשם חג הסכות, ובית הלל מכשירין, כיון שהם סוברים שאין הסכה צריכה

דיורין בעליונה - אם אי אפשר לדור בסכה העליונה, כגון שהסכה של התחתונה חלש, ואינו יכול להחזיק את המתגוררים מעליו, הסכה התחתונה בשרה, כיון שגג זה שאי אפשר לדור עליו אינו נחשב גג לענין זה.

משנה ג: פירם עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר, או שפירם על גבי הקינור, פסולה. אבל פירם הוא על גבי נקליטי המטה:

אם פירם עליה - על גבי הסכה, מעל הסכה, סדין כדי להגן על היושבים בסכה מפני החמה, או שפרס את הסדין תחתיה - תחת הסכה, מפני הנשר - למנוע מהעלים של הסכה לנשר על שלחנם של היושבים בסכה, או שפירם סדין על גבי הקינור - ארבעה ראשי עמודים היוצאים מארבע פנות המטה, ופרס עליהם סדין, והרי זה כאהל בפני עצמו, פסולה, כיון שאינו יושב בצל הסכה אלא בצל הסדין, שהוא פסול לסכך. אבל פירם הוא את הסדין על גבי נקליטי המטה - שני מקלות היוצאים משני צדי המטה, ובפריסה זו אין גג הסדין רחב טפח ואין זה נחשב כאהל בפני עצמו, ונחשב האדם כישן בצל הסכה.

משנה ד: חדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקטוב, וסכך על גבה, פסולה. ואם היה סכך הרבה מהן או שקצצו בשרה. זה חבלל, כל שהוא מקבל טמאה, ואין גדולו מן הארץ, אין מסבכין בו. וכל דבר שאינו מקבל טמאה וגדולו מן הארץ, מסבכין בו:

סכך הסכה צריך להיות מגדולי קרקע, אך דוקא לאחר שנחתך מן הקרקע, ולכן אם חדלה - הגביה והשעין עליה - על גבי הסכה את ענפי הגפן ואת הדלעת ואת הקטוב, שהם מיני עצים שנתן להדלותם ולהמשיכם על גבי דברים אחרים בעודם מחוברים לקרקע, וסכך על גבה,

פסולה, כיון שעקר הסכה מחבר לקרקע, ופסול לסכך. ואם היה סכך כשר הרבה מהן - יותר מהענפים המחוברים לקרקע, וערבן היטב יחד עם הסכה הפשר, שאז הסכה הפשר מבטל את הסכה הפסול המערב בו, או שקצצו - או שחתך את הסכה הפסול מהקרקע, והגביהו באויר וחזר והניחו בתורת סכה, בשרה. עתה מבארת המשנה מהו סכה פשר ומהו סכה פסול: זה חבלל, כל דבר שהוא מקבל טמאה, כגון כלים העשויים עץ, או בגדי פשתן, וכן דבר שאין גדולו מן הארץ, אף שאינו מקבל טמאה, כגון עור של בהמה, אין מסבכין בו. וכל דבר שאינו מקבל טמאה וגם גדולו מן הארץ, מסבכין בו.

משנה ה: חבילי קש, וחבילי עצים, וחבילי זרדיו, אין מסבכין בהן, וכלן שהתירן בשרות. וכלן בשרות לדפנות: חבילי קש, וכן חבילי עצים, וכן חבילי זרדיו, כשהם קשורים ואגודים, אף שהם גדולי קרקע ואינם מקבלים טמאה, אין מסבכין בהן, ודין זה גזירת חכמים הוא, כיון שחששו חכמים שיבא אדם מן השדה וחבילתו על כתפו, ויניח את החבילה על גבי הסכה כדי ליבשה, ולא לשם סכך, ותהיה זו סכה פסולה [אף לדעת בית הלל שסכה העשויה שלא לשם חג בשרה, זהו דוקא כשהונח הסכה לשם צל]. וכלן שהתירן - וכל החבילות הללו, אם פתח את קשריהן, בשרות. וכלן - כל הדברים שלמדנו לעיל שפסולים לסכך, בשרות לעשית דפנות הסכה.

משנה ו: מסבכין בנשרים, דברי רבי יהודה. ורבי מאיר אוסר. נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים, בשרה, ובלבד שלא יישן תחתיו:

משנתנו עוסקת בסכוד על ידי נסרים, שהם קרשים רחבים ומהקצעים, שברוך כלל עושים מהם תקרה לבית. ואף שהם גדולי קרקע ואינם מקבלים טמאה, גזרו עליהם חכמים אסור, מפני שהנסרים נראים כתקרת בית רגילה, וחששו שמא יושב אדם תחת תקרת ביתו העשויה נסרים, ויחשוב שדינו כיושב בסוכה כשרה, ובאמת תקרת ביתו פסולה, שהרי צריך האדם לשבת ב'סוכה', ולא בביתו של כל ימות השנה. מסבין בנסרים, דברי רבי יהודה. ורבי מאיר אומר. ומחלקת זו היא בנסרים הרחבים משלשה טפחים, ופחותים מארבעה, אבל נסר פחות משלשה טפחים כשר לדברי הכל, ונסר רחב יותר מארבעה, פסול לדברי הכל. נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים, אף שזהו סכוד פסול, שאר הסכה כשרה, ובלבד שלא יישן תחתיו - תחת אותו נסר, וכן לא יאכל תחתיו אכילת קבע, הטעונה סכה.

משנה זו: תקרה שאין עליה מעזיבה, רבי יהודה אומר, בית שמאי אומרים מפקפק נוטל אחת מבינתים, ובית הלל אומרים, מפקפק או נוטל אחת מבינתים. רבי מאיר אומר, נוטל אחת מבינתים, ואינו מפקפק:

תקרה, העשויה מנסרים של עץ, שאין עליה מעזיבה - טיט וסיד שדרך לשים על תקרת הבית, שזהו סכוד פסול, אלא יש רק נסרים, שנחלקו בהם רבי יהודה ורבי מאיר, רבי יהודה אומר שיש מחלקת בדבר, בית שמאי אומרים שעליו לעשות שני דברים כדי להכשירם, מפקפק - מגביה את הנסרים ומניחם חזרה, שאם לא כן יהיו הנסרים פסולים מחמת שעשיתם לא היתה לשם סכה, אלא לשם בית, וגם נוטל אחת מבינתים - מבין כל שתי קורות נוטל קורה אחת, ומניח תחתיה סכוד כשר. ובית הלל אומרים, די בכך שיעשה רק דבר אחד, או מפקפק את כל הנסרים, ומניחם שוב, או נוטל

אחת מבינתים, ומניח תחתיה סכוד כשר. רבי מאיר אומר, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה, אלא לדברי הכל נוטל אחת מבינתים, ומניח במקומה סכוד כשר, ואינו מפקפק - אין הפקפוק מועיל, כיון שרבי מאיר סובר שאין מסבכים בנסרים.

משנה ח: המקרה סבתו בשפודין או בארובות המטה, אם יש רוח ביניהן כמותן, כשרה. החוטט בגדיש לעשות בו סכה, אינה סכה:

כפי שהתבאר לעיל, יש שני תנאים לסכוד כשר, שיהא גדולו מן הארץ, ושלא יהא מקבל טמאה. משנתנו מביאה דגמאות לסכוד פסול, מטעמים שונים. המקרה - המסבך את סבתו בשפודין - שפודים של מתכת, ואינם גדולי קרקע, או בארובות המטה - בקרשים הנמצאים לארך המטה, שהם נחשבים 'כלים', ומקבלים טמאה, והרי הם פסולים לסכוד, אם יש רוח ביניהן כמותן, והניח באותו רוח סכוד כשר, כשרה. פסול נוסף שיש בסכה: החוטט - החופר בגדיש [ערמת תבואה גבוהה, שמונחת בשדה לשם אסופה] לעשות בו סכה, אף שיצר חלל בגדל הכשר לסכה, ויש עליה תבואה הכשרה מצד עצמה לסכוד, מכל מקום אינה סכה, כיון שנאמר 'חג הסוכות תעשה לד', ומלשון 'תעשה' דרשו חכמים שיש לעשות את הסכה, ולא שתהיה 'מן העשוי', וכאן היה הסכוד מונח קדם לעשיית חלל הסכה, ולכך הסכה פסולה.

משנה ט: המושלשל דפנות מלמעלה למטה, אם גבוהה מן הארץ שלשה טפחים, פסולה. מלמעלה למעלה, אם גבוהה מן הארץ עשרה טפחים, כשרה, רבי יוסי אומר, כשרה שמלמעלה למעלה עשרה טפחים, כך מלמעלה למטה עשרה

טפחים. הרחיק את הסכוד מן הדפנות שלשה טפחים,

פסולה:

משנתנו עוסקת בספה שדפנותיה אינן מגיעות מהרצפה ועד לסכד, אלא יש רוח אויר ביניהן, וכדלהלן. המשלשל - אורג את הדפנות של הספה מלמעלה למטה, והחלק העליון של הדפנות מתחיל מהסכד, אף אין הדפנות מגיעות עד הארץ [ויש רק עמודים מן הצדדים המחזיקים את הדפנות], אם הדפן גבוהה מן הארץ שלשה טפחים, שזהו שעור שגדי יכול להכניס בקפיצה לתוך הספה, פסולה, כיון שאין דפן כזו נחשבת כ'מחצה'. אם היה אורג את הדפנות מלמעלה למעלה, אף אם אין הדפן מגיעה עד הסכד, אם גבוהה מן הארץ עשרה טפחים, כשרה, ואפלו שהמחצות רחוקות מאד מהסכד [והסכד עצמו מונח על גבי עמודים ומוטות]. רבי יוסי אומר, כשם שמלמעלה למעלה די בכך שיהיו עשרה טפחים, ואף שיש אויר בין הדפנות לבין הסכד הספה כשרה, כך מלמעלה למטה די בכך שיהיו עשרה טפחים, ואף שהדפנות רחוקות הרבה מן הארץ, הספה כשרה. אם הרחיק את הסכוד מן הדפנות שלשה טפחים, שלא התחיל לסכד מיד בצמוד לדפן, אלא השאיר רחב שלשה טפחים אויר, ואחר כך סכד, פסולה.

משנה י: בית שנפחת וסכד על גביו, אם יש מן הכתל לסכוד ארבע אמות פסולה. וכן חצר שהיא מקפת אכסדרה. ספה גדולה, שהקיפוה בדבר שאין מספכים בו, אם יש תחתיו ארבע אמות, פסולה:

בית שנפחת - נשברה תקרתו באמצעה, וסכד על גביו, אם יש מן הכתל עד לסכוד ארבע אמות של תקרה, פסולה. וכן חצר המקפת בבתיים משלשה צדדיה, שהיא מקפת אכסדרה - כמין מרפסת בנויה בגבה, אם סכד על

גבי אותה אכסדרה, וקירות הבתים הם הדפנות לספה, והאכסדרה אינה רחבה ארבע אמות, הספה כשרה, אף אם היא רחבה ארבע אמות, פסולה. דין נוסף כעין זה, ספה גדולה, שהקיפוה - ספכיה מסביב בסמוד לדפנות בדבר שאין מספכים בו, ובאמצע הניחו סכד כשר, אם יש תחתיו - תחת אותו סכד פסול ארבע אמות, פסולה.

משנה יא: העושה סבתו כמין צריף או שסמכה לכתל, רבי אליעזר פוסל, מפני שאין לה גג, וחכמים מכשירין. מחצלת קנים גדולה, עשאה לשכיבה, מקבלת טמאה ואין מספכין בה. לסכוד, מספכין בה ואינה מקבלת טמאה. רבי אליעזר אומר, אחת קטנה ואחת גדולה, עשאה לשכיבה מקבלת טמאה ואין מספכין בה. לסכוד, מספכין בה, ואינה מקבלת טמאה:

העושה את סבתו כמין צריף - כצורת אהל משלש, קונוס, שהדפנות עצמן הן הגג של הספה, או שעשה לה דפן משפעת וסמכה לכתל - השעין אותה על הכתל, ומדבר שהדפנות הללו עשויות ממין הפשר לסכוד, רבי אליעזר פוסל, מפני שאין לה גג, שאין נכר מהו כתל ומהו גג, ואהל משפע אינו נחשב אהל אם אין בגגו לפחות טפח, וחכמים מכשירין. עתה עוברת המשנה לדון בכשרות מחצלת לסכוד, ולדברי הכל אם נעשתה המחצלת לשם שכיבה עליה, הרי היא נחשבת 'כלי' ומקבלת טמאה, ואין מספכים בה. ולדברי הכל סתם מחצלת קטנה נעשית לשם שכיבה, ואין מספכים בה, והמחלקת שתובא להלן היא במחצלת גדולה. מחצלת קנים גדולה, אם עשאה בפרוש לשכיבה, מקבלת טמאה ואין מספכין בה. אבל אם עשאה סתם, מסתבר שעשאה לשם סכד, ומספכים בה. ומחצלת קטנה, אם עשאה בפרוש לשם סכוד, מספכין בה ואינה מקבלת טמאה, אבל אם עשאה סתם, מסתבר שעשאה

לשכיבה, ואין מסככים בה. רבי אליעזר חולק ואומר, אחת מחצלת קטנה ואחת מחצלת גדולה, עשאה לשכיבה - מן הסתם עשויות הן לשכיבה, ולכן כל מחצלת שלא ידוע לנו לשם מה נעשתה הרי היא מקבלת טמאה ואין מסככין בה. ורק אם עשאה בפרוש לסבבה, מסככין בה, ואינה מקבלת טמאה.

פרק ב, משנה א: הישן תחת המטה בפסכה, לא יצא ידי חובתו. אומר רבי יהודה, נזהגין היינו, שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים, ולא אמרו לנו דבר. אומר רבי שמעון, מעשה בטבי, עבדו של רבן גמליאל, שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן רבן גמליאל לזקנים, ראיתם טבי עבדי, שהוא תלמיד חכם וידע שעבדים פטורים מן הפסכה, לפיכך ישן הוא תחת המטה. ולפי דרבננו למדנו, שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו:

הישן תחת המטה בפסכה, ומדבר במטה הגבוהה עשרה טפחים, לא יצא ידי חובתו, כיון שמטה זו נחשבת כאהל בפני עצמו, ואינו נחשב כישן בסכה. אומר רבי יהודה, נזהגין היינו, שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים, ולא אמרו לנו דבר, והיינו כיון שהמטה היא 'אהל ארעי', שדרך לטלטלה ממקום למקום, ואינה מבטלת 'אהל קבע' של הסכה. אומר רבי שמעון, מעשה בטבי, עבדו הפנעני של רבן גמליאל, שהיה ישן תחת המטה בסוכה, ואמר להן רבן גמליאל לזקנים, הראיתם את טבי עבדי, שהוא תלמיד חכם וידע שעבדים פטורים מן הפסכה, כיון שזו מצות עשה שהזמן גרמא, ועבדים פטורים ממצוות אלו, לפיכך ישן הוא תחת המטה. ואף שלא אמר כן רבן גמליאל בתורת הלכה פסוקה, מפל מקום לפי דרבננו למדנו מתוך דבריו, שהישן תחת המטה, לא יצא ידי חובתו. והטעם שישן טבי תחת המטה ולא בבית, כיון שרצה לשמוע את שיחתם של תלמידיו

החכמים. והטעם שלא ישן על גבי המטה, כיון שלא רצה שיהיה המקום דחוק לחכמים.

משנה ב: הפומה סבתו בכרעי המטה, בשרה. רבי יהודה אומר, אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה, פסולה. סכה המדבללת ושצליתה מרבה מחמתה, בשרה. המעבה כמין בית אף על פי שאין הבוכבים נראים מתוכה, בשרה:

הפומה את דפנות סבתו בכרעי המטה, בשרה. רבי יהודה אומר, אם הסכה אינה יכולה לעמוד בפני עצמה, פסולה, כיון שרבי יהודה סובר שהסכה צריכה להיות 'דירת קבע'. סכה המדבללת - שלא השכיב את הקנים של הסכה באותו גבה, אלא אחד עולה ואחד יורד, אף שמתוך כך חמתה מרבה מצלתה, אנו מחשיבים זאת כאילו הקנים משכבים בשוה, ואז תהיה צלתה מרבה מחמתה, וכן סכה שצליתה מרבה מחמתה, בשרה. המעבה כמין בית - סכה שהניחו עליה סכה מרבה עד שהסכה נראה כתקרת הבית, אף על פי שאין הבוכבים נראים מתוכה, בשרה.

משנה ג: העושה סבתו בראש העגלה, או בראש הספינה, בשרה, ועולין לה ביום טוב. בראש האילן או על גבי גמל, בשרה, ואין עולין לה ביום טוב. שתים בידי, ואחת בידי אדם, או שתים בידי אדם ואחת באילן, בשרה, ואין עולין לה ביום טוב, שלש בידי אדם, ואחת באילן, בשרה, ועולין לה ביום טוב. זה הכלל, כל שנמל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה, בשרה, ועולין לה ביום טוב:

העושה סבתו בראש העגלה, אף שהיא מטלטלת ממקום למקום, או בראש הספינה, אף שהרוחות שבים עוקרות אותה ממקומה, בשרה, ובלבד שתעמד הסכה ברוח המצויה ביבשה, ואף עולין לה - ומתר לעלות בה אפלו ביום טוב. עשאה בראש האילן או על גבי גמל, בשרה,

ואין עזלין לה ביום טוב, שהרי אסרו חכמים לעלות על גבי אילן או לרכב על גבי בהמה בשבת או ביום טוב. אם שתים מעמודי הסכה נסמכים באילן, ואחת בידי אדם, או שתים בידי אדם ואחת באילן, כשרה, ואין עזלין לה ביום טוב, כי מאחר והאילן הוא חלק מהותי מהעמדת הסכה, הרי הוא נחשב כמי שעולה על גבי אילן ביום טוב, והדבר אסור. אבל אם שלש מעמודי הסכה בידי אדם, ואחת באילן, שאף ללא התמיכה של האילן תעמד הסכה על ידי העמודים שעשה האדם, כשרה, ועזלין לה ביום טוב. מסכמת המשנה, זה הכלל, כל אפן שאף אם נטל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה, כשרה, ועזלין לה ביום טוב.

משנה ד: העושה סבתו בין האילנות והאילנות דפנות לה, כשרה. שלוחי מצוה, פטורין מן הסכה, חולין ומשמשיהן, פטורין מן הסכה, אוכלין ושותין עראי חוץ לסכה: העושה סבתו בין האילנות המתברים לקרקע, והאילנות דפנות לה, והם חזקים שאינם מתנועעים ברוח מצוה, וגם בין האילנות מלא קש ותבן העומדים אף ברוח מצוה, כשרה. שלוחי מצוה, כגון ההולכים לפדיון שבויים וכדומה, פטורין מן הסכה, כיון שהעוסק במצוה פטור מן המצוה. חולין ומשמשיהן, פטורין מן הסכה, ואפלו חולה שאין בו סכנה, לפי שהמצטער פטור מן הסכה, שנאמר 'בסכות תשובו', והיינו ישיבה של דירה, וכל דבר שמחמתו היה יוצא מדירתו, יכול לצאת אף מסכתו. אוכלין ושותין עראי - כל אדם רשאי לאכול או לשתות באפן עראי, שלא בסעדת קבע, אף חוץ לסכה, כיון שדרך בני אדם לאכול ולשתות עראי מחוץ לביתם.

משנה ה: מעשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי למעזב

את התבשיל, ולרבן גמליאל שתי כותבות ודלי של מים, ואמרו העלום לסכה. וכשנתנו לו לרבי צדוק אכל פחות מכביצה, נטלו במפה, ואכלו חוץ לסכה, ולא ברך אחריו: מעשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי למעזב את התבשיל, ולרבן גמליאל הביאו שתי כותבות [-תמרים] ודלי של מים, ואף על פי שהיתה זו אכילת עראי, אמרו העלום לסכה, ויש ללמד מכאן שאף שמתר לאכול אכילת עראי חוץ לסכה, המחמיר לאכול אפלו אכילת עראי בסכה, הרי זה משבח. וכשנתנו לו לרבי צדוק אכל פחות משעור כביצה, נטלו במפה, כדי שלא יגע בו בידיו, וכך לא הצרך לטול את ידיו, ואכלו חוץ לסכה, ולא ברך אחריו ברכה אחרונה, כיון שהיה זה פחות מכביצה. ומעשה זה הובא כדי ללמד שתלמיד חכם רשאי שלא להחמיר בדבר זה, ולאכול מחוץ לסוכה, ואינו נחשב כמי שאינו מדקדק במצוות.

משנה ו: רבי אליעזר אומר, ארבע עשרה סעודות חיב אדם לאכול בסכה, אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים אומרים, אין לדבר קצבה, חוץ מלילי יום טוב ראשון של חג בלבד. ועוד אומר רבי אליעזר, מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון, ישלים בלילי יום טוב האחרון. וחכמים אומרים, אין לדבר תשלומין, על זה נאמר, מעות לא יוכל לתקן, וחסרון לא יוכל להמנות:

משנתנו מבררת אלו סעודות הן חובה על האדם בחג הסכות. רבי אליעזר אומר, ארבע עשרה סעודות חיב אדם לאכול בסכה בחג הסכות, בכל יום משבעת הימים, סעודה אחת ביום וסעודה אחת בלילה. וחכמים אומרים, אין לדבר קצבה, אלא כל ימות חל המועד אם ירצה יאכל ואם לא ירצה לא יאכל, חוץ מלילי יום טוב ראשון של חג בלבד, שזו סעודת חובה, ולמדו כן מחג הפסח,

שֵׁשׁ חֵיב לֶאֱכֹל מִצָּה בְּלֵיל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, וְכִמוֹ כֵּן בְּחַג הַסֵּכוֹת יֵשׁ מִצּוֹת סְעוּדָה בִּסְפָּה בְּלֵיל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן. וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מִי שֶׁלֹּא אָכַל בְּלֵילִי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן, יִשְׁלֹם בְּלֵילִי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן - בְּשִׁמְיָנִי עֲצֵרֶת, שִׁיאֲכַל מִן הַפְּרָפְּרָאוֹת הַבָּאוֹת בְּקִנּוּחַ סְעוּדָה כְּפָלִים מִמָּה שֶׁהָיָה אוֹכֵל בְּסְעוּדָה רְגִילָה [אֲבָל פֶּת וּבֶשֶׂר אֵין אָדָם זָכוֹל לֶאֱכֹל כְּפָלִים]. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים, אֵין לְדַבֵּר תִּשְׁלוּמִיָּה, עַל זֶה נֶאֱמַר 'מַעֲנֵת לֹא יוֹכֵל לְתַקֵּן, וְחִסְרוֹן לֹא יוֹכֵל לְהַמְנוֹת'.

מִשְׁנָה ז': מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בִּסְפָּה, וְשִׁלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבֵּית, בֵּית שְׂמַאי פּוֹסְלִין, וּבֵית הֵלֵל מְכַשִּׁירִין. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הֵלֵל לְבֵית שְׂמַאי, (לֹא כֹף הָיָה) מַעֲשֵׂה, שֶׁהִלְכוּ זִקְנֵי בֵּית שְׂמַאי וְזִקְנֵי בֵּית הֵלֵל לְבַקֵּר אֶת (רַבִּי) יוֹחָנָן בֶּן הַחוּרְנִי, וּמִצְאֻהוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בִּסְפָּה, וְשִׁלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבֵּית, (וְלֹא אָמְרוּ לוֹ דְּבָר). אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שְׂמַאי, מִשֵּׁם רֵאִיָּה, אִפֵּי הֵם אָמְרוּ לוֹ, אִם כֵּן הָיִיתָ נוֹחֵג לֹא קִיַּמְתָּ מִצְוַת סֶכֶה מִיָּמֶיךָ:

מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בִּסְפָּה, וְשִׁלְחָנוֹ, שֶׁעָלָיו הוּא אוֹכֵל אֶת סְעוּדָתוֹ, בְּתוֹךְ הַבֵּית, בֵּית שְׂמַאי פּוֹסְלִין, מִחֲשָׁשׁ שֶׁמֶּא יִגְרַר אַחֵר שִׁלְחָנוֹ וְיִכְנַס בְּעֶצְמוֹ לְתוֹךְ הַבֵּית, וּבֵית הֵלֵל מְכַשִּׁירִין. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הֵלֵל לְבֵית שְׂמַאי, (הֵאֵם לֹא כֹף הָיָה) מַעֲשֵׂה, שֶׁהִלְכוּ זִקְנֵי בֵּית שְׂמַאי וְזִקְנֵי בֵּית הֵלֵל לְבַקֵּר אֶת (רַבִּי) יוֹחָנָן בֶּן הַחוּרְנִי, וּמִצְאֻהוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בִּסְפָּה, וְשִׁלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבֵּית, (וְלֹא אָמְרוּ לוֹ דְּבָר), וְזוֹ רֵאִיָּה שֶׁהֵאֵכֵל כֹּף יוֹצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שְׂמַאי, וְכִי מִשֵּׁם יֵשׁ רֵאִיָּה לְדַבְּרִיכֶם, הֲרִי אִפֵּי הֵם אָמְרוּ לוֹ, לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן הַחוּרְנִי, אִם כֵּן הָיִיתָ נוֹחֵג תִּמְיֵד, לֶאֱכֹל כְּשִׁשְׁלֹחְנְךָ בְּתוֹךְ הַבֵּית, לֹא קִיַּמְתָּ מִצְוַת סֶכֶה מִיָּמֶיךָ, כְּלוּמַר, לֹא קִיַּמְתָּ מִצְוַת סֶכֶה כְּתֻקְנָה וְכִרְאוֹי לָהּ, כִּינֵן שְׁחֻכָּמִים פָּסְלוּ צוּרֶת אֲכִילָה זוֹ.

מִשְׁנָה ח': נָשִׁים, וְעֹבְדִים וְקַטְנִים, פְּטוּרִים מִן הַסְּפָּה. קָטָן שְׂאִינוֹ צָרִיךְ לְאִמּוֹ, חֵיב בִּסְפָּה. מַעֲשֵׂה וְיִלְדָּה כָּלְתוֹ שֶׁל שְׂמַאי הַזָּקֵן, וּפָחַת אֶת הַמַּעֲזִיבָה וְסָפָה עַל גְּבִי הַמַּטָּה בְּשִׁבִּיל הַקָּטָן:

נָשִׁים, וְעֹבְדִים כְּנַעֲנִיִּים, וְקַטְנִים, פְּטוּרִים מִן הַסְּפָּה. קָטָן שְׂאִינוֹ צָרִיךְ לְאִמּוֹ, כְּלוּמַר, שֶׁכְּשִׁמְתָּ עוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ בְּלִילָה אֵינוֹ קוֹרֵא 'אִמָּא, אִמָּא' עַד שֶׁתְּבֹא אֵלָיו אִמּוֹ, חֵיב בִּסְפָּה. מַעֲשֵׂה וְיִלְדָּה כָּלְתוֹ שֶׁל שְׂמַאי הַזָּקֵן, וּפָחַת אֶת הַמַּעֲזִיבָה - הִסִּיר אֶת הַתְּקָרָה מֵעַל מִטָּתוֹ, וְסָפָה עַל גְּבִי הַמַּטָּה בְּשִׁבִּיל הַקָּטָן, לְפִי שֶׁהוּא סוֹבֵר שֶׁאִפְלוּ קִטְנִים מִמֶּשׁ חֵיבִים בִּסְפָּה.

מִשְׁנָה ט': כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים אָדָם עוֹשֶׂה סְכָתוֹ קִבְעָה, וּבֵיתוֹ עֲרָאִי. יִרְדּוּ גִשְׁמִיִּים, מֵאִימָתִי מִתֵּר לַפְּנוֹת, מִשְׁתַּסְּרַח הַמִּקְפָּה. מִשְׁלֹ מִשְׁלֹ, לְמַח הַדְּבָר דּוּמָה, לְעֹבֵד שֶׁבֹא לְמִזְוֵג בּוֹם לְרַבּוֹ, וְשָׂפָה לוֹ קִיתוֹן עַל פָּנָיו:

כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים שֶׁל חַג הַסֵּכוֹת, אָדָם עוֹשֶׂה אֶת סְכָתוֹ קִבְעָה, וּבֵיתוֹ עֲרָאִי, שְׂאֵם יֵשׁ לוֹ כָּלִים נָאִים מַעֲלָה אוֹתָם לְסִכָּה. יִרְדּוּ גִשְׁמִיִּים, מֵאִימָתִי מִתֵּר לַפְּנוֹת אֶת הַסִּכָּה מִכְּלִיָּה וְלִצְאָת מִמֶּנָּה, מִשְׁתַּסְּרַח הַמִּקְפָּה - מִזְמָן שְׁמִי הַגִּשְׁמִים מְקַלְקָלִים אֶת הַמֶּאֱכָל שְׂאִינוֹ רֶךְ מִדִּי וְאֵינוֹ קָשָׁה מִדִּי, שֶׁהוּא מֵהִיר לְהִתְקַלְקֵל מִמֶּיִם, וְגַם אִם אֵין לְפָנָיו תְּבִשִּׁיל כָּזֶה, מִזְמָן שֶׁיִּרְדּוּ גִשְׁמִים בְּכַמוֹת כָּזוֹ, וְשִׂאִי לִצְאָת מִהַסִּכָּה. מִשְׁלֹ מִשְׁלֹ, לְמַח הַדְּבָר דּוּמָה, כְּשִׁיּוֹרְדִים גִּשְׁמִים בְּחַג הַסֵּכוֹת, לְעֹבֵד שֶׁבֹא עִם מִים לְמִזְוֵג אֶת בּוֹם הַיֵּין לְרַבּוֹ, כְּלוּמַר לְמַהֵל לוֹ מִים בַּיָּין, לְהַפִּיג חֲרִיפוֹתוֹ, וְשָׂפָה לוֹ רַבּוֹ אֶת קִיתוֹן הַמִּים עַל פָּנָיו, כְּאוֹמֵר לוֹ, אֵינִי רוֹצֶה בְּשִׁמוּשְׁךָ, כֹּךְ כָּאֵן מִרְאִים

הַגָּשְׁמִים שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל מֵעֲשִׂיהֶם בְּרָצוֹן.

פרק ג, משנה א: לִוְלֵב הַגָּזוּל וְהַיָּבֵשׁ, פָּסוּל. שֶׁל אֲשֶׁרֶה, וְשֶׁל עִיר הַנִּדְחָת, פָּסוּל. נִקְטָם רֹאשׁוֹ, נִפְרָצוּ עָלָיו, פָּסוּל. נִפְרָדוּ עָלָיו, כָּשֶׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יִאֲגָדְנוּ מִלְּמַעְלָה. צָנִי הָרַ הַבְּרִזָּל, כְּשֶׁרֹזֶת, לִוְלֵב שֵׁישׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים כְּדֵי לִנְעֲנֵעַ בּוֹ, כָּשֶׁר.

נֹאמַר בַּתּוֹרָה 'וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת וְעֵרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים', פֶּרֶק זֶה עוֹסֵק בַּפְּרָטִי הַדִּינִים שֶׁל נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים: לִוְלֵב הַגָּזוּל וְהַיָּבֵשׁ, פָּסוּל, הַגָּזוּל - מִפְּנֵי שֶׁזֶּה מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרֶה, וְהַיָּבֵשׁ - מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ 'הָדָר', וְלֹא מִדֵּים מִלְּשׁוֹן 'הָדָר' שֶׁנֶּאֱמָרָה בְּאַתְרוּג שֶׁאֵף שְׁלֹשֶׁת הַמִּינִים הָאֲחֵרִים צָרִיכִים לִהְיוֹת בְּעָלֵי הָדָר. לִוְלֵב שֶׁל אֲשֶׁרֶה - עֵץ שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, הֵטְעוֹן שְׂרָפָה, וְשֶׁל עִיר הַנִּדְחָת - הַבָּא מֵעִיר שֶׁעָבְדוּ כָּל תּוֹשְׁבֶיהָ עֲבוּדָה זָרָה, וְצוֹתָהּ הַתּוֹרָה לְשַׂרֹף אֶת הָעִיר עִם כָּל אֲשֶׁר בָּהּ, פָּסוּל, כִּינֹן שְׁלֹוֹב צָרִיךְ שְׁעוֹר מִסִּים, כְּמוֹ שֶׁיֵּבֵאֵר לַהֲלֹן, וְלִוְלֵב הָעוֹמֵד לְהַשְׂרֵף נִחָשֵׁב כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ שִׁיעוֹר. נִקְטָם - נִחְתָּךְ רֹאשׁוֹ שֶׁל הַלִּוְלֵב, וְאֵינוֹ 'הָדָר', אוֹ שֶׁנִּפְרָצוּ עָלָיו - נִעְקְרוּ מִמֶּנּוּ לְגַמְרִי, וְקִשְׁרָם כְּדֵי לַחֲבֹרָם לַשְׂדֵּרָה, פָּסוּל. נִפְרָדוּ עָלָיו זֶה מִזֶּה בְּרֹאשֵׁיהֶם, אֵף עֲדִין מִחֲבָרִים הֵם לַשְׂדֵּרָה, כָּשֶׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יִאֲגָדְנוּ מִלְּמַעְלָה - יִקְשֹׁר אֶת עָלֵי הַלִּוְלֵב שֶׁנִּפְרָדוּ בְּחֻלְקָם הָעֲלִיּוֹן, כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה כְּשֶׁאֵר לִוְלָבִים. צָנִי הָרַ הַבְּרִזָּל - לִוְלָבִים הַבָּאִים מִמָּקוֹם הַנִּקְרָא 'הָרַ הַבְּרִזָּל', שֶׁעָלִיהֶם קְצָרִים בְּיֹתֵר, כְּשֶׁרֹזֶת, וּבִלְבָד שֶׁיִּגְיעַ רֹאשׁוֹ שֶׁל הָעֵלָה הַתַּחְתּוֹן לְעַקְרוֹ שֶׁל הָעֵלָה הָעֲלִיּוֹן, אֲבָל אִם הֵם קְצָרִים יֹתֵר - פָּסוּל. לִוְלֵב שֵׁישׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים כִּנְגַד הַהֲדָסִים וְהָעֲרָבוֹת, וְטַפַּח נֹסֵף כְּדֵי לִנְעֲנֵעַ בּוֹ, כָּשֶׁר, אֲבָל בְּפָחוֹת מִשְׁעוֹר זֶה, פָּסוּל.

משנה ב: הָדָם הַגָּזוּל וְהַיָּבֵשׁ, פָּסוּל. שֶׁל אֲשֶׁרֶה וְשֶׁל עִיר הַנִּדְחָת, פָּסוּל. נִקְטָם רֹאשׁוֹ, נִפְרָצוּ עָלָיו, אוֹ שֶׁהָיוּ עֲנָבָיו מְרִבּוֹת מֵעָלָיו, פָּסוּל. וְאִם מֵעֵטָן כָּשֶׁר. וְאִין מִמַּעְטָין בְּיוֹם טוֹב:

הָדָם הַגָּזוּל וְהַיָּבֵשׁ, פָּסוּל, הַגָּזוּל - מִפְּנֵי שֶׁזֶּה מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרֶה, וְהַיָּבֵשׁ - מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ 'הָדָר'. הָדָס שֶׁל אֲשֶׁרֶה - עֵץ שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, הֵטְעוֹן שְׂרָפָה, וְשֶׁל עִיר הַנִּדְחָת - הַבָּא מֵעִיר שֶׁעָבְדוּ כָּל עֲבוּדָה זָרָה, וְצוֹתָהּ הַתּוֹרָה לְשַׂרֹף אֶת הָעִיר עִם כָּל אֲשֶׁר בָּהּ, פָּסוּל, כִּינֹן שֶׁהָדָס צָרִיךְ שְׁעוֹר מִסִּים, וְכִשְׁהוּא עוֹמֵד לְהַשְׂרֵף אֵין שְׁעוֹרוֹ נִחָשֵׁב. נִקְטָם רֹאשׁוֹ, וְאֵינוֹ 'הָדָר', נִפְרָצוּ עָלָיו וְאֵין מִחֲבָרִים לְעֵנָף אֲלָא עַל יְדֵי קִשְׁיָהּ, אוֹ שֶׁהָיוּ עֲנָבָיו [- מִן פִּירוֹת שֵׁישׁ בּוֹ, הַדּוּמִים לְעֵנָבִים] מְרִבּוֹת מֵעָלָיו, שֵׁישׁ בּוֹ יֹתֵר עֲנָבִים מֵעָלִים, וְאוֹתָם עֲנָבִים אֲדָמִים אוֹ שְׁחוּרִים, פָּסוּל, [אֵף אִם הָעֲנָבִים יִרְקִים, מֵעֵין צִבְעֵי הָעָלִים, כָּשֶׁר]. וְאִם מֵעֵטָן - מֵעֵט אֶת הָעֲנָבִים, וְנִעְשׂוּ הָעָלִים מְרִבּוֹת יֹתֵר, כָּשֶׁר. וְאִין מִמַּעְטָין בְּיוֹם טוֹב, כִּינֹן שֶׁהוּא 'מִתְקָן' בְּכֶךְ אֶת הָהָדָס לְהַכְשִׁירוֹ לַמִּצְוָה.

משנה ג: עֲרֵבָה גְּזוּלָה וַיִּבְשָׁה, פָּסוּלָה. שֶׁל אֲשֶׁרֶה וְשֶׁל עִיר הַנִּדְחָת, פָּסוּלָה, נִקְטָם רֹאשָׁהּ, נִפְרָצוּ עָלֶיהָ, וְהִצְפִּצְפָה פָּסוּלָה. כְּמוֹשָׁה וְשִׁנְשָׁרוּ מִקְצַת עָלֶיהָ, וְשֶׁל בַּעַל כָּשֶׁרֶה:

עֲרֵבָה גְּזוּלָה וַיִּבְשָׁה, פָּסוּלָה. שֶׁל אֲשֶׁרֶה וְשֶׁל עִיר הַנִּדְחָת, פָּסוּלָה, וְכִטְעָמִים שֶׁהִתְבָּאֲרוּ לְעִיל לְגַבִּי לִוְלֵב וְהָדָס. נִקְטָם רֹאשָׁהּ, נִפְרָצוּ עָלֶיהָ, וְהִצְפִּצְפָה - מִן דּוּמָה לְעֲרֵבָה, שֶׁעָלָיו עֲגָלִים, פָּסוּלָה. עֲרֵבָה כְּמוֹשָׁה - יִבְשָׁה בְּמִקְצַת, וְשִׁנְשָׁרוּ מִקְצַת עָלֶיהָ, וְנִשְׂאָרוּ רַבָּם, וְעֲרֵבָה שֶׁל בַּעַל - הַגְּדֵלָה בְּשָׂדֶה וְצוֹמַחַת מִמִּי גִשְׁמִים, כָּשֶׁרֶה, וְאֵף שֶׁנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה 'עֲרֵבִי נָחַל', אֵין זֶה מֵעַכְבִּי שִׁיְהִיו הָעֲרָבוֹת צוֹמַחוֹת דּוֹקָא עַל שִׁפְתֵי הַנָּחַל, אֲלָא בָּאָה הַתּוֹרָה

להגדיר את מין הערבה, שהוא מין שצומח בדרך כלל על שפת הנחל.

משנה ד: רבי ישמעאל אומר, שלשה הדסים, ושתי ערבות, לולב אחד ואתרוג אחד. אפלו שנים קטומים, ואחד אינו קטום. רבי טרפון אומר, אפלו שלשתן קטומים. רבי עקיבא אומר, בשם שלולב אחד ואתרוג אחד, כף הדם אחד וערבה אחת:

בתורה לא התבאר בפרוש מה הכמות שיש לטול מכל אחד מארבעת המינים, משנתנו דנה בכך, ומביאה מחלקת בענין זה: רבי ישמעאל אומר, צריך האדם ליטול שלשה הדסים, ושתי ערבות, לולב אחד ואתרוג אחד, ומוסיף רבי ישמעאל ואומר, אפלו שנים מההדסים קטומים, ואחד אינו קטום, כשר, ובגמרא מבאר שרבי ישמעאל חזר בו מדבריו הראשונים, והוא סובר שאין צורך בשלשה הדסים, אלא די באחד, ולכן די בכך שאחד מהם אינו קטום. רבי טרפון אומר, אפלו שלשתן - שלשת ההדסים קטומים, כשר, כיון שהוא סובר שקטימה אינה פוסלת בהדסים, לפי שהעלים העליונים מסתירים את הקטימה, ואין זה חסרון ב'הדר'. רבי עקיבא אומר, בשם שלולב אחד ואתרוג אחד, כף הדם אחד וערבה אחת.

משנה ה: אתרוג חגזול וחיבש, פסול. של אשרה ושל עיר הנדחת, פסול. של ערלה, פסול. של תרומה טמאה, פסול. של תרומה טהורה, לא יטול, ואם נטל, כשר. של דמאי, בית שמאי פוסלים, ובית הלל מכשירים. של מעשר שני בירושלים, לא יטול, ואם נטל, כשר:

אתרוג חגזול וחיבש, פסול. של אשרה ושל עיר הנדחת, פסול. וכמו שהתבאר לעיל לגבי שאר המינים. [עתה מביאה המשנה דינים השייכים רק באתרוג, כיון שהוא

פרי הראוי לאכילה], אתרוג של ערלה - בתוך שלש שנים לנטיעת העץ, שהוא אסור באכילה ובהנאה, פסול, כיון שנאמר 'ולקחתם לכם', שיהא ראוי לכם, ואתרוג זה אינו ראוי לאדם. וכן אתרוג של תרומה טמאה, שאסור באכילה, פסול. אתרוג של תרומה טהורה, לכתחלה לא יטול, מחשש שיתרטב מהלולב ומיניו [שהיו נותנים אותם במים] ויכשר בכך לקבל טמאה [שאין פרי מקבל טמאה עד שיבואו עליו מים], ואסור לגרם טמאה לתרומה. ואם נטל, כשר, כיון שהוא פרי המתיר באכילה לכהנים. אתרוג של דמאי - של עם הארץ, שאין ידוע אם הוא מעשר, וגזרו חכמים שחיבים לעשר את פירותיו, בית שמאי פוסלים, כיון שעתה אינם ראויים לאכילה, ובית הלל מכשירים, כיון שראוי פרי זה לעניים, שהתירו חכמים להאכילם פירות דמאי. אתרוג של מעשר שני בירושלים, שהוא מתיר שם באכילה, לכתחלה לא יטול, שלא יגרם לו הכשר לקבלת טמאה, ואם נטל, כשר, כיון שהוא ראוי לאכילה.

משנה ו: עלתה חזזית על רבו, נטלה פטמתו, נקלה, נסדק, נקב וחסר כל שהוא, פסול. עלתה חזזית על מעוטו, נטל עקבו, נקב ולא חסר כל שהוא, כשר. אתרוג חפוש, פסול. וחירוק ככרתי, רבי מאיר מכשיר, ורבי יהודה פוסל.

משנתנו מונה פסולים שונים באתרוג, שמחמתם אינו נחשב 'הדר': עלתה חזזית - כמו אבעבועות דקות על רבו של האתרוג, נטלה פטמתו - החלק הבולט שבשפולי האתרוג, נקלה - התקלף כל הקרום הדק שעל גבי האתרוג [אך אין הפננה שנקלפה הקלפה הצהבה העבה שלו, שאז אפלו בקלוף מועט הוא פסול], נסדק, נקב - נעשה בו חור, וחסר אפלו כל שהוא מבשר האתרוג, פסול.

עלתה חזוית רק על מעוטו של האתרוג [במקום אחד, אך אם עלתה החזוית בשנים או שלשה מקומות, או שעלתה בפטמתו, פסול], נטל עקצו - החלק שבו מחבר האתרוג לעץ, נקב ולא חסר אפלו כל שהוא, וגם אין זה נקב מפלש מעבר לעבר, כשר. אתרוג השחור כבושי, פסול. והירזק כברתי, רבי מאיר מכשיר, ורבי יהודה פוסל. וכל הפסולים הללו הם ביום טוב ראשון, אבל מיום שני והלאה, הכל כשר.

משנה זו: שעור אתרוג הקטן, רבי מאיר אומר, כאגוז. רבי יהודה אומר, כביצה. ובגדול, כדי שיאחז שנים בידו אחת, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, אפלו (אחד) בשתי ידיו.

משנתנו מבארת את שעור גדלו של האתרוג: שעור אתרוג הקטן, רבי מאיר אומר, כאגוז. רבי יהודה אומר, כביצה. ובגדול - שעורו של האתרוג הגדול ביותר, שיהא כשר, כדי שיאחז שנים בידו אחת, אך אם הוא גדול עד כדי כך שאינו יכול לאחז שנים בידו אחת, פסול, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, אין שעור לגדלו של האתרוג, אלא אפלו אחד שצריך לאחזו בשתי ידיו, כשר.

משנה ח: אין אוגדין את הלולב אלא במינו, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, אפלו במשיחה. אמר רבי מאיר, מעשה באנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב. אמרו לו, במינו היו אוגדין אותו מלמטה:

משנתנו מבררת האם יש חיוב לאגד [-לקשר] את הלולב עם ההדסים והערבות, והיאך אוגדים אותם: אין אוגדין את הלולב עם ההדסים והערבות, אלא במינו - בחוט העשוי ממין הלולב, דברי רבי יהודה, כיון שרבי

יהודה סובר שיש חיוב לאגד את המינים יחד [והוא לומד זאת בגזרה שוה מאגדת אזוב שלקחו במצרים להזות מדם הפסח על הפתחים, שבשניהם כתוב לשון 'לקיחה'], ואם יאגדו אותם במין אחר, נמצא שהוסיף האדם מין חמישי על ארבעת המינים שצוה תורה, ועובר משום 'לא תוסיף'. רבי מאיר חולק ואומר, נתן לקשר את הלולב ומינו אפלו במשיחה - בחוט, שאינו ממין הלולב, כיון שרבי מאיר סובר שאין חיוב לאגד את הלולב ומינו, וממילא אף אם יקשרנו במין חמישי, אין בכך משום 'לא תוסיף'. אמר רבי מאיר, מעשה באנשי ירושלים, שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב, ומוכח שלא חששו לאוגדם דוקא במינם. אמרו לו, אין זו ראיה, כיון שבמינו של הלולב היו אוגדין אותו מלמטה, לקים מצות אגד, ומה שאגדו למעלה בגימוניות של זהב, היה לנוי מצוה בלבד.

משנה ט: והיכן היו מנענעין, בהודו לה, תחלה וסוף. ובאנא ה' הושיעה נא, דברי בית הלל. ובית שמאי אומרים, אף באנא ה' הצליחה נא. אמר רבי עקיבא, צופה חייתי ברבן גמליאל וברבי יהושע, שכל העם היו מנענעים את לולביהן, והן לא נענעו אלא באנא ה' הושיעה נא. מי שבא בדרך, ולא היה בידו לולב לטול, לכשיבנם לביתו יטול על שלחנו. לא נטל שחרית, יטול בין הערבים, שכל היום כשר ללולב:

התבאר לעיל ששעור הלולב הוא ארבעה טפחים, שלשה כנגד ההדסים והערבות, וטפח נוסף כדי לנענע בו, עתה מבררת המשנה מתי מנענעים את הלולב. שואלת המשנה, והיכן היו מנענעין את הלולב ומינו. משיבה המשנה, בהודו לה, תחלה וסוף - ב'הודו' הראשון שאומרים באמצע ההלל, וב'הודו' שאומרים בסוף ההלל. ובאנא ה' הושיעה נא, דברי בית הלל. ובית שמאי אומרים, אף באנא ה' הצליחה נא. אמר רבי

עקיבא, צופה [-מביט ומתבונן] הייתי ברבן גמליאל וברבי יהושע, שכל העם היו מנענעים את לילביהו, והן לא נענעו אלא ביאנא ח' הושיעה נא, לא כדברי בית שמאי ולא כדברי בית הלל. מי שבא בדרה, ובהיותו בדרך לא היה כידו לולב לטול, לכשיבנה לביתו וטול על שלחנו, אף שלא בשעת התפלה ואמירת ההלל. מי שלא נטל את הלולב בשחרית, וטול בין הערבים, שכל היום כשר ללולב.

משנה י: מי שהיה עבד או אשה או קטן מקריין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרים, ותחי לו מארה. אם היה גדול מקרא אותו, עונה אחריו 'הללויה'.

משנתנו עוסקת במי שאינו יודע לקרא את ההלל בעצמו: מי שהיה עבד או אשה או קטן מקריין אותו את ההלל, עונה אחריהן מה שהן אומרים, כיון שהם עצמם פטורים מאמירת ההלל, אינם יכולים להוציא את האדם ידי חובתו, ועליו לקרא אחריהם מלה במלה, ותחי לו מארה - תבא עליו קללה, על כך שלא למד לקרא בעצמו, והוא זקוק שיקריאו לו. אם היה אדם גדול מקרא אותו, וגדול יכול להוציא ידי חובתו, אינו צריך לומר אחריו מילה במילה, אלא שומע ויוצא בכך ידי חובתו, ועונה אחריו על כל דבר ודבר 'הללויה', שכל היתה דרכם לענות באמירת ההלל על כל דבר 'הללויה'.

משנה יא: מקום שנהגו לכפול, וכפול. לפשוט, ופשוט. לברך אחריו, וברך אחריו, חבל כמנהג המדינה. הלוחם לולב מחברו בשביעית, נותן לו אתרוג כמתנה, לפי שאין רשאי ללקחו בשביעית.

משנתנו ממשיכה לבאר את אפן אמירת ההלל: מקום שנהגו לכפול - לומר פעמים את הפסוקים מ'אודה ה'

ועד סוף ההלל, וכפול. מקום שנהגו לפשוט - לומר פעם אחת, ופשוט. מקום שנהגו לברך אחריו - אחר אמירת ההלל, וברך אחריו [אבל הברכה שלפני אמירת ההלל, היא חובה לדברי הכל, בימים שגומרים בהם את ההלל], חבל כמנהג המדינה. המשנה דנה עתה בשנת השמטה, בה אסור לעשות סחורה בפירות שביעית, ומבארת כיצד רוכשים את האתרוג בארץ ישראל בשנה זו: הלוחם [-הקונה] לולב מחברו בשביעית, ומדבר באדם הקונה מעם הארץ לולב ואתרוג, ואף שהלולב אינו קדוש בקדשת שביעית, שהרי אינו ראוי לאכילה, הרי האתרוג קדוש בקדשת שביעית, ולאחר שקנאו נעשים דמיו קדושים בקדושת שביעית, ועם הארץ חשוד שלא ינהג בדמי האתרוג בקדשת שביעית, ולא יבערם בשעת הבעור, ולכן נותן לו המוכר את האתרוג כמתנה, ומבליע לו הקונה את שוי האתרוג בדמי הלולב, לפי שאין רשאי ללקחו - לקנות ממנו את האתרוג בשביעית, וכמו שהתבאר.

משנה יב: בראשונה, היה לולב נטל במקדש שבועה, ובמדינה יום אחד. משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב נטל במדינה שבועה, זכר למקדש. ושיהא יום הקף בלז אסור.

נאמר בתורה 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל, ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים', ומבאר בפסוק שהשמחה שבעת ימים היא 'לפני ה' אלקיכם', כלומר בבית המקדש. בראשונה, היה לולב [-ארבעת המינים] נטל במקדש שבועה ימים, ובמדינה - בכל ארץ ישראל [וכל שכן בחוץ לארץ], יום אחד - יום טוב ראשון של סכות בלבד, וכמשמעות הפסוק. משחרב בית המקדש השני, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב נטל אף במדינה שבועה ימים, זכר למקדש. ועוד תקנה התקין רבן יוחנן

בן זכאי, שִׁיחָא יוֹם הָנָה' בְּלוֹ אָסוּר, כְּלוּמַר, בְּיוֹם ט"ז
 נִסָּן הָיוּ מְנִיפִים אֶת הָעֵמֶר בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְהִנֵּפָה זֹ
 הֵיְתָה מִתִּירָה בְּאֲכִילָה אֶת הַתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה, אֲמָנָם
 לְאַחַר שֶׁחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאִין מְנִיפִים אֶת הָעֵמֶר כָּלָל,
 מִצַּד הַדִּין מִתֵּר לְאָכֹל מִהַתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה מִיַּד כֶּשֶׁהֲאִיר
 הַמִּזְרֵחַ בְּיוֹם ט"ז, אֲךָ חֲשַׁשׁ רַבֵּן יוֹחָנָן שֶׁכְּשִׁיבְנָה בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה יִזְכְּרוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁבִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת אָכְלוּ
 אֶת הַתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה מִיַּד בִּשְׁחֲרִית שֶׁל יוֹם ט"ז, וַיַּעֲשׂוּ
 כֵּן גַּם בְּאוֹתָהּ שָׁנָה, וְלֹא יָדְעוּ שֶׁבִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת הָיָה
 הַדָּבָר מִתֵּר מִחֲמַת שְׁלֹא הָיָה הַמִּקְדָּשׁ בְּנוֹי וְלֹא הִקְרִיבוּ
 אֶת הָעֵמֶר, וְאֵלּוּ בִּשְׁנָה זֹה הַדָּבָר אָסוּר עַד הִקְרַבְתָּ
 הָעֵמֶר. וּמִשּׁוֹם כֵּךְ תִּקַּן שֶׁכָּל יוֹם ט"ז יֵהָא אָסוּר בְּאֲכִילַת
 הַתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה.

מִשְׁנָה יג: יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֹג שֶׁחַל לַחֲיוֹת בִּשְׁבָּת,
 כָּל הָעָם מוֹלִיכִין אֶת לִזְבִּיחֵן לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לְמַחֲרַת
 מִשְׁבִּימִין וּבָאִין, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ, וְנוֹטְלוֹ.
 מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים, אִין אָדָם יוֹצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ בְּיוֹם טוֹב
 הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֹג בְּלִזְבִּיחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְשֶׁאֵר יָמוֹת הַחֹג, אָדָם
 יוֹצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ בְּלִזְבִּיחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ.

יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֹג שֶׁחַל לַחֲיוֹת בִּשְׁבָּת, וּבִזְמַן שֶׁבֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם הֵיְתָה נְטִילַת לֹולָב בְּיוֹם זֶה דוּחָה
 אֶת הַשְּׁבָּת, אֲךָ אִין הוֹצֵאָתוֹ מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת דוּחָה אֶת
 הַשְּׁבָּת, וְלִכְּן כָּל הָעָם מוֹלִיכִין אֶת לִזְבִּיחֵן מִעֶרֶב שְׁבַת
 לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּלְמַחֲרַת מִשְׁבִּימִין וּבָאִין לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכָל
 אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ, וְנוֹטְלוֹ. וְהִטְעַם שֶׁהֲצִרָךְ כָּל
 אֶחָד לְהַכִּיר אֶת שְׁלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים, אִין אָדָם יוֹצֵא
 יָדֵי חוּבָתוֹ בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֹג בְּלִזְבִּיחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ,
 שֶׁנֶּאֱמַר 'וְלִקְחֶתֶם לָכֶם', שִׁיְהִיו אֲרֻבַּעַת הַמִּינִים שְׁלָכֶם.
 וְשֶׁאֵר יָמוֹת הַחֹג, אָדָם יוֹצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ אֲף בְּלִזְבִּיחוֹ שֶׁל
 חֲבֵרוֹ.

מִשְׁנָה יד: רַבִּי יוֹסִי אָמַר, יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֹג שֶׁחַל
 לַחֲיוֹת בִּשְׁבָּת, וְשִׁכַּח וְהוֹצִיא אֶת הַלֹּולָב לְרְשׁוֹת הָרִבִּים,
 פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאָו בִּרְשׁוֹת.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֹג שֶׁחַל לַחֲיוֹת
 בִּשְׁבָּת, בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם, שֶׁהֵיְתָה נְטִילַת לֹולָב
 דוּחָה אֶת הַשְּׁבָּת, וְשִׁכַּח וְהוֹצִיא אֶת הַלֹּולָב לְרְשׁוֹת
 הָרִבִּים, אֲף שֶׁהוֹצֵאת הַלֹּולָב אֵינָה דוּחָה אֶת הַשְּׁבָּת, כְּמוֹ
 שֶׁהִתְבָּאָר לְעִיל, פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאָו בִּרְשׁוֹת, שֶׁהָיָה
 טְרוֹד בְּכוֹנְתוֹ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ טָעָה
 וְהוֹצִיאָו.

מִשְׁנָה טו: מִקְבֵּלַת אִשָּׁה מִיַּד בִּנְיָה וּמִיַּד בַּעֲלָהּ, וּמִחֲזִירָתוֹ
 לַמָּוֶם בִּשְׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בִּשְׁבָּת מִחֲזִירִין, בְּיוֹם
 טוֹב מוֹסִיפִין, וּבְמוֹעֵד מִחֲלִיפִין. קָטָן חִידוּעַ לְנַעֲנֵעַ, חֵיב
 בְּלֹולָב.

מִקְבֵּלַת אִשָּׁה אֶת הַלֹּולָב וּמִיָּנִי מִיַּד בִּנְיָה וּמִיַּד בַּעֲלָהּ,
 וּמִחֲזִירָתוֹ לַמָּוֶם בִּשְׁבָּת, וְהַחֲדוּשׁ הוּא שֶׁאֲף שְׂאִינָה חִיבָת
 בְּנְטִילַת לֹולָב, אִין הַלֹּולָב נִחְשָׁב מִקְצָה לְגִבְיָה [וּמִדָּבָר
 עַל הַזְמַן שֶׁהָיוּ נוֹטְלִים לֹולָב בִּשְׁבָּת, קֹדֶם שֶׁגִּזְרוּ חֲכָמִים
 אָסוּר בְּדָבָר]. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בִּשְׁבָּת מִחֲזִירִין - מִתֵּר
 לְהַחֲזִיר אֶת הַלֹּולָב לַמָּוֶם, אֲבָל אָסוּר לְהַחֲלִיפָם אוֹ
 לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם. בְּיוֹם טוֹב מוֹסִיפִין - מִתֵּר אֲפִלּוּ לְהוֹסִיף
 מִים לְלֹולָב, אֲבָל אָסוּר לְהַחֲלִיפָם בְּמִים אֲחֵרִים, כִּיּוֹן
 שֵׁשׁ בָּכָךְ טִירְחָא שֶׁל תִּקּוֹן. וּבְמוֹעֵד - בָּחַל הַמוֹעֵד
 מִחֲלִיפִין - מִצְוָה לְהַחֲלִיף אֶת הַמִּים. קָטָן חִידוּעַ לְנַעֲנֵעַ
 אֶת הַלֹּולָב, חֵיב בְּלֹולָב מִדָּרְבָּנָן, כְּדִי שִׁיתַּחֲנֹךְ בְּקִיּוֹם
 הַמִּצְוֹת.

פֶּרֶק ד, מִשְׁנָה א: לֹולָב וְעֶרְבָה, שִׁשָּׁה וְשִׁבְעָה. תַּחֲלִל
 וְחֲשִׁמְחָה, שְׂמוֹנָה. סָפָה וְנִסְפָה הַמָּוֶם, שִׁבְעָה. וְתַחֲלִיל,
 חֲמִשָּׁה וְשִׁשָּׁה.

פֶּרֶק זֶה עוֹסֵק בַּמִּצְוֹת הַנוֹהֲגוֹת בְּחַג הַסִּכּוֹת וּשְׁמִינִי עֶצְרָת, וַיִּבְּאֵר בּוֹ כִּמָּה יָמִים נוֹהֲגֵת כָּל מִצְוָה. לְדוֹלֵב וְעֶרְבָה נוֹהֲגִים שֵׁשָׁה וְשִׁבְעָה - אוֹ שֵׁשָׁה יָמִים אוֹ שִׁבְעָה יָמִים, וְכִמוֹ שִׁיבְאֵר לְהֵלֵן. אֲמִירַת הַחֵלֶל, וְהַשְׁמַחָה בְּחַג, נוֹהֲגִים כָּל שְׁמוֹנֶה יָמֵי חַג. סִפָּה וְנִסְפָּה חֲמִיּוֹם, נוֹהֲגִים שִׁבְעָה יָמִים, וְאִינֶם נוֹהֲגִים בְּשְׁמִינִי עֶצְרָת. וְהַחֲלִיל שֶׁל שְׁמַחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה, נוֹהֵג חֲמִשָּׁה וְשֵׁשָׁה - אוֹ חֲמִשָּׁה יָמִים אוֹ שֵׁשָׁה, וְכִמוֹ שִׁיבְאֵר לְהֵלֵן.

מִשְׁנָה ב: לְדוֹלֵב שִׁבְעָה בִּיצֵד, יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שְׁחָל לְחַיּוֹת בַּשָּׁבָת, לְדוֹלֵב שִׁבְעָה. וְשִׁבְאֵר כָּל הַיָּמִיּוֹם, שֵׁשָׁה. מִבְּאֵרֶת הַמִּשְׁנָה אֶת הָאִמּוֹר לְעִיל, 'לְדוֹלֵב שִׁבְעָה' בִּיצֵד, מִתִּי נוֹהֲגֵת מִצְוֹת נְטִילַת לְדוֹלֵב שִׁבְעָה יָמִים, וּמִבְּאֵרֶת, יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שְׁחָל לְחַיּוֹת בַּשָּׁבָת, שִׁישׁ מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה בְּנְטִילַת הַלּוֹלֵב בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן, אֲזִי נוֹהֵג הַלּוֹלֵב שִׁבְעָה יָמִים, שֶׁהָרִי הוּא דוֹחָה אֶת הַשָּׁבָת [קִדְּם שְׁגָזְרוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא לְטוֹל לְדוֹלֵב בַּשָּׁבָת]. וְאִם חָל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל סִכּוֹת בְּאַחַד מִשְׁאֵר כָּל הַיָּמִיּוֹם שֶׁל הַשָּׁבָע, שָׂאֵז אֵין מִצְוֹת נְטִילַת לְדוֹלֵב דוֹחָה שָׁבָת, נוֹהֲגֵת מִצְוָה זֹרֵק שֵׁשָׁה יָמִים.

מִשְׁנָה ג: עֶרְבָה שִׁבְעָה בִּיצֵד, יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל עֶרְבָה, שְׁחָל לְחַיּוֹת בַּשָּׁבָת, עֶרְבָה שִׁבְעָה, וְשִׁבְאֵר כָּל הַיָּמִיּוֹם, שֵׁשָׁה. שְׁנִינּוּ בַּמִּשְׁנָה לְעִיל 'עֶרְבָה, שֵׁשָׁה וְשִׁבְעָה', וְהַכּוֹנֵה לְמִצְוֹת עֶרְבָה שֶׁנוֹהֲגֵת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִלְּבַד הָעֶרְבוֹת הַנְּטִלוֹת יַחַד עִם הַלּוֹלֵב, וְהִיא מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה [הַלָּכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי], וְלֵהֵלֵן תִּבְאֵר הַמִּשְׁנָה אֶת אִפֶּן קִיּוֹם הַמִּצְוָה. עֵתָה מִבְּאֵרֶת הַמִּשְׁנָה אֶת הַיָּמִים שֶׁנוֹהֲגִים בָּהּ: עֶרְבָה שִׁבְעָה יָמִים, בִּיצֵד, יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל עֶרְבָה, כְּלוֹמֵר, יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל חַג הַסִּכּוֹת, שְׁמִצְוֹת עֶרְבָה נוֹהֲגֵת בּוֹ, שְׁחָל לְחַיּוֹת בַּשָּׁבָת, נוֹהֲגֵת מִצְוֹת עֶרְבָה אֶף בַּשָּׁבָת זֹר, וְנִמְצָא שֶׁעֶרְבָה שִׁבְעָה, וְאִם חָל יוֹם שְׁבִיעִי בְּשִׁבְאֵר כָּל

הַיָּמִיּוֹם שֶׁל הַשָּׁבָע, נוֹהֲגֵת מִצְוֹת עֶרְבָה רַק שֵׁשָׁה יָמִים [מִצְוֹת עֶרְבָה אֵינָה מְפָרֶשֶׁת בַּתּוֹרָה אֲלֵא הִיא הַלָּכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי, וְכִדִּי לְפָרֶסֶם שֶׁהִיא חַיּוֹב מִן הַתּוֹרָה תִּקְנּוּ חֲכָמִים שִׁיחִיָּה יוֹם אֶחָד שָׁבוּ הִיא תִּדְחָה אֶת הַשָּׁבָת, אֲךָ לֹא רָצוּ לְתַקֵּן זֹאת בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, שִׁבְאֵר אִם יָחוּל בַּשָּׁבָת תִּנְהַג בּוֹ מִצְוֹת עֶרְבָה, מִחֲשֵׁשׁ שִׁיִּסְבְּרוּ הָאֲנָשִׁים שְׁמַחַמַת שֶׁהַלּוֹלֵב נוֹהֵג בְּאוֹתוֹ יוֹם - נוֹהֲגֵת בּוֹ אֶף הָעֶרְבָה. וְלִכְּנֵן תִּקְנּוּ שֶׁרַק בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי דוֹחָה הָעֶרְבָה אֶת הַשָּׁבָת].

מִשְׁנָה ד: מִצְוֹת לְדוֹלֵב בִּיצֵד, (יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שְׁחָל לְחַיּוֹת בַּשָּׁבָת), מוֹלִיכִין אֶת לְדוֹלִיכֵיהֶן לְחַר הַבַּיִת, וְהַחֲזִנִין מִקְבְּלִין מִחוּ, וּפְדִירִין אוֹתָן עַל גֵּב הָאֲצָטָבָא, וְהַחֲזִנִים מְנִיחִין אֶת שְׁלֵחָן בַּלְשָׁכָה, וּמְלַמְּדִים אוֹתָם לִזְמַר, כָּל מִי שְׁמִינִיעַ לְדוֹלֵב בִּידוֹ, חָרִי הוּא לוֹ בְּמִתְנָה. לְמַחֵר מִשְׁפִּימִין וּבִאִין, וְהַחֲזִנִין זוֹרְקִין אוֹתָם לְפָנֵיהֶם, וְחֵן מְחַטְפִּין וּמִכִּין אִישׁ אֶת חֲבֵרוֹ. וּבְשִׁבְאֵר בֵּית דִּין שְׁבִינִין לִידֵי סִפָּנָה, הַתְּקִינּוּ שִׁיחָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל בְּבֵיתוֹ.

עֵתָה מִבְּאֵרֶת הַמִּשְׁנָה אֶת אִפֶּן קִיּוֹם מִצְוֹת לְדוֹלֵב: מִצְוֹת לְדוֹלֵב בִּיצֵד, (יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסִּכּוֹת שְׁחָל לְחַיּוֹת בַּשָּׁבָת), וְאִסּוֹר לְטַלֵּט אֶת הַלּוֹלֵב וּמִינִיו בַּשָּׁבָת עֲצָמָה, מוֹלִיכִין כָּל הַקֶּהֱל אֶת לְדוֹלִיכֵיהֶן לְחַר הַבַּיִת בְּעֶרֶב שָׁבָת, וְהַחֲזִנִין - הַשְׁמָשִׁים מִקְבְּלִין אוֹתָם מִחוּ, וּפְדִירִין אוֹתָן עַל גֵּב הָאֲצָטָבָא שֶׁהִיָּתָה בְּרַחֲבַת הַר הַבַּיִת, וְהַחֲזִנִים מְנִיחִין אֶת הַלּוֹלֵבִים שְׁלֵחָן בַּלְשָׁכָה. וּבֵית דִּין מְלַמְּדִים אוֹתָם - אֶת כָּל הַקֶּהֱל לִזְמַר, כָּל מִי שְׁמִינִיעַ לְדוֹלֵב בִּידוֹ, חָרִי הוּא לוֹ בְּמִתְנָה, לְפִי שְׁבִיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֵין אָדָם יוֹצֵא יָדֵי חוּבָה אֲלֵא בְּלוֹלֵב הַשִּׁיף לוֹ לְגַמְרִי, וְכִינּוֹן שֶׁלֹּא יִכְלוּ לְהַפִּיר לְמִי שִׁיף כָּל לְדוֹלֵב, תִּקְנּוּ שֶׁכָּל אֶחָד יִתֵּן בְּמִתְנָה אֶת לְדוֹלְבוֹ לְמִי שִׁינִיעַ לִידוֹ. לְמַחֵר מִשְׁפִּימִין כָּל הַקֶּהֱל וּבִאִין, וְהַחֲזִנִין זוֹרְקִין אוֹתָם - אֶת הַלּוֹלֵבִים לְפָנֵיהֶם, וְחֵן מְחַטְפִּין

ומכיון איש את חברו. וכשראו בית דין שבאו לידי סכנה, התקינו שיחא כל אחד ואחד נוטל בביתו. [אמנם לעיל (פ"ג מ"ג) מבאר שכל אחד היה מכיר את לולבו, כיון ששם מדבר בבתי כנסת רגילים, שאין בהם המון עם, ואלו משנתנו עוסקות בהר הבית, בו היו עם רב, ומחמת כן באו לבסוף לידי סכנה].

משנה ה: מצות ערבב פיצר, מקום היה למטה מירושלים, ונקרא מוצא, יורדין לשם ומלקטין משם מרביות של ערבב, ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח, תקעו וחריעו ותקעו. בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים, אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא, אָנָּה ה' הַצְּלִיחָה נָא. רבי יהודה אומר, אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא, וְאֵתָּה הַיּוֹם מְקִיפִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים. בשעת פטירתן מה הן אומרים, יְיָי לֵךְ מִזְבֵּחַ, יְיָי לֵךְ מִזְבֵּחַ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אומר, לֵיה וְלֵךְ, מִזְבֵּחַ. לֵיה וְלֵךְ, מִזְבֵּחַ.

משנתנו מבארת את המצוה המיוחדת שנהגה במקדש, בה הביאו כל יום ערבבות, מלבד הערבבות שבולב. מצות ערבב פיצר היא מתקנת, מקום היה למטה מירושלים, ונקרא 'מוצא' [על שם שהוא יוצא מהמס, כלומר, שהיה פטור ממסי המלכות, מחמת הערבבות שהיו נוטלים משם למצוה זו, וזהו המקום הקרוי עד היום 'מוצא', בדרך לירושלים], היו יורדין לשם ומלקטין משם מרביות [ענפים גדולים] של ערבב, ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח, על גבי ה'סוד', וראשיהן של הערבבות כפופין על גבי המזבח, שהמזבח גבוה עשר אמות, והמרביות היו גבוהות אחת עשרה אמה, וכפופות אמה אחת על גבי המזבח. תקעו וחריעו ותקעו. בכל יום מימי חג הסוכות היו מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים, אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא, אָנָּה ה' הַצְּלִיחָה נָא. רבי יהודה אומר, היו אומרים אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא, שְׁאֵף

'אני והו' הם שמות קדושים. ואותו היום - ביום השביעי מקיפין את המזבח שבע פעמים. בשעת פטירתן - כשנפרדים מהמזבח מה הן אומרים, יְיָי לֵךְ מִזְבֵּחַ, יְיָי לֵךְ מִזְבֵּחַ, כלומר, אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא, לֵךְ מִזְבֵּחַ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אומר, כָּךְ הָיוּ אומרים, לֵיה וְלֵךְ, מִזְבֵּחַ. לֵיה וְלֵךְ, מִזְבֵּחַ, כלומר, לֵיה אָנָּה מוֹדִים שֶׁהוּא אֱלֹקֵינוּ, וְאֵינָנו כּוֹפְרִים בּוֹ. וְלֵךְ, לִמְזַבֵּחַ, אָנָּה מְשַׁבְּחִים, שְׁאֵתָּה חֲבִיב לִפְנֵי ה' לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵינוּ.

משנה ו: כמעשהו כחל כף מעשהו בשבת, אלא שהיו מלקטין אותן מערב שבת, ומניחים אותן בגיגיות של זהב כדי שלא יכמושו. רבי יוחנן בן ברוקה אומר, חריות של דקל היו מביאין, וחובטין אותן בקרקע בצדי המזבח, ואותו היום נקרא יום חבוט חריות.

כמעשהו כחל - כפי שהיו נוהגים עם הערבבות הללו ביום חול, כף מעשהו בשבת, אלא שהיו מלקטין אותן מערב שבת, ומניחים אותן בגיגיות של זהב מלאות מים, כדי שלא יכמושו. רבי יוחנן בן ברוקה חולק ואומר, לא ערבבות היו מביאים, אלא חריות [ענפים גדולים] של דקל היו מביאין כל אותם שבועה זמים, וחובטין אותן בקרקע בצדי המזבח, ואותו היום [וכן שאר הימים] נקרא יום חבוט חריות.

משנה ז: מיד התינוקות שומטין את לולביהן, ואוכלין אתרוגיהן.

מתוך יד התינוקות [הילדים הקטנים], שומטין - נוטלים הגדולים את לולביהן, ואוכלין את אתרוגיהן, ואין בדבר משום גזל, כיון שנהגו כך להרבבות בשמחה.

משנה ח: החלל וחשמחה שמונה, פיצר, מלמד שהיה אדם בחלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג, כשאר

כל ימות החג. סבה שבָּעָה, פִּיצָד, גִּמְר מִלְאָכּוּל, לא יתיר סִפְתּוֹ, אֲכַל מוֹרִיד אֶת הַפְּלִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה, מִפְּנֵי כְבוֹד יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חָג.

שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה לְעִיל 'הַחֲלָל וְהַשְׁמָחָה, שְׂמוֹנָה יָמִים', מִבְּאֵרֶת הַמִּשְׁנָה, פִּיצָד, מִלְמִד שֶׁחַיִּב אָדָם בַּחֲלָל וּבַשְׁמָחָה וּבְכְבוֹד יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חָג, כְּשֶׁאֵר כָּל יָמוֹת הַחָג. 'סִבָּה שְׁבָעָה', פִּיצָד, לְאַחַר שֶׁגִּמְר הָאָדָם מִלְאָכּוּל, לא יתיר [-לא יִפְרָק] אֶת סִפְתּוֹ, שֶׁהָרִי כָּל הַיּוֹם עֲדִין חַיִּבִּים בְּמִצְוֹת סִבָּה, אֲכַל מוֹרִיד אֶת הַפְּלִים הַנָּאִים מִסִּפְתּוֹ הַבְּנוּיָה עַל הַגָּ אֶל הַבֵּית מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה, מִפְּנֵי כְבוֹד יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חָג, שֶׁנֶּרְאָה כְּמִכִּין אֶת הַפְּלִים הַנָּאִים בְּבֵיתוֹ לְכְבוֹד סְעֻדַּת לֵיל יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן.

משנה טו: נְסוּף הַמִּים פִּיצָד, צְלוּחִית שֶׁל זָהָב מַחֲזֶקֶת שְׁלֹשֶׁת לָגִים הָיָה מְמַלֵּא מִן הַשְּׁלֹחַ, הִגִּיעוּ לְשַׁעַר הַמִּים, תִּקְעוּ וְחִרְיָעוּ וְתִקְעוּ. עָלָה בְּכַבֵּשׁ, וּפְנָה לְשִׁמְאֹלוֹ, שְׁנֵי סְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ שָׁם. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, שֶׁל סִיד הָיוּ, אֲלֹא שֶׁהָיוּ מִשְׁחָרִין פְּנִיָּהֶם מִפְּנֵי הַיּוֹן. וּמִנְקִבִּין כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין דְּקִינ, אֶחָד מַעֲבָה וְאֶחָד דֶּק, כְּדִי שִׁיחוּ שְׁנֵיהֶם בְּלִין בְּבֵת אַחַת. מַעֲרָבִי שֶׁל מִיָּם, מוֹרְחִי שֶׁל יּוֹן. עָרָה שֶׁל מִיָּם לְתוֹף שֶׁל יּוֹן, וְשֶׁל יּוֹן לְתוֹף שֶׁל מִיָּם, יֵצֵא. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, בְּלֹג הָיָה מְנַסֵּף כָּל שְׂמוֹנָה. וְלִמְנַסֵּף אוֹמְרִים לוֹ הַגְּבִיָּה יֵדָה, שֶׁפַּעַם אַחַת נִסָּף אֶחָד עַל גְּבִי רִגְלָיו, וְרִגְמוּהוּ כָּל הָעָם בְּאַתְרוּגְיָהּ.

'נְסוּף הַמִּים', פִּיצָד הָיָה נַעֲשֶׂה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, צְלוּחִית שֶׁל זָהָב מַחֲזֶקֶת שְׁלֹשֶׁת לָגִים הָיָה מְמַלֵּא מִן הַשְּׁלֹחַ, שֶׁהוּא מַעֲיֵן הַסִּמּוּף לִירוּשָׁלַיִם, הִגִּיעוּ עִם הַמִּים לְאַחַד מִשְׁעָרֵי הָעֶזְרָה הַקְּרוֹי 'שַׁעַר הַמִּים', מִחֲמַת שָׁבוּ מִכְּנִיסִים אֶת צְלוּחִית הַמִּים לְנִסּוּף הַמִּים, תִּקְעוּ וְחִרְיָעוּ וְתִקְעוּ. עָלָה בְּכַבֵּשׁ, שֶׁהָיָה בְּדִרּוֹמוֹ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, וּפְנָה לְשִׁמְאֹלוֹ - לְצַד

מַעֲרָב, וּפּוֹגֵעַ בְּקֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרומִית שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, שָׁבָה הָיוּ מְנַסְכִּים, וּשְׁנֵי סְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ שָׁם, אֶחָד לִיָּן וְאֶחָד לְמִיָּם. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, שֶׁל סִיד הָיוּ אוֹתָם סְפָלִים, אֲלֹא שֶׁהָיוּ מִשְׁחָרִין פְּנִיָּהֶם מִפְּנֵי הַיּוֹן, וְהָיוּ נִרְאִים כְּשֶׁל כֶּסֶף, שֶׁהוּא מִשְׁחָרִי יוֹתֵר מִסִּיד. וְאוֹתָם סְפָלִים מִנְקִבִּין כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין - פְּתָחִים דְּקִינ, אֶחָד מַעֲבָה [-רַחֵב], עֲבוּר הַיּוֹן שְׁמִנְסָכִים בּוֹ, וְאֶחָד דֶּק, עֲבוּר הַמִּים, וְעֲשָׂאוֹם כְּדִי שִׁיחוּ שְׁנֵיהֶם - הַיּוֹן וְהַמִּים בְּלִין בְּבֵת אַחַת, שֶׁהַמִּים מִמְּהָרִים לָזֶרֶם מִן הַיּוֹן, שֶׁהוּא סְמִיד יוֹתֵר מִהַמִּים, וְזוֹרֵם לֵאסֵּ. הַנֶּקֶב הַמַּעֲרָבִי הָיָה שֶׁל מִיָּם, וְהַמְּזָרְחִי שֶׁל יּוֹן. וְאִם עָרָה שֶׁל מִיָּם לְתוֹף שֶׁל יּוֹן, וְשֶׁל יּוֹן לְתוֹף שֶׁל מִיָּם, יֵצֵא. רַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק עַל תַּנָּא קָמָא בְּשְׁנֵי דְּבָרִים, וְאֹמֵר, בְּלֹג הָיָה מְנַסֵּף, וְלֹא בְּשִׁלְשָׁה לָגִין כְּדִבְרֵי תַנָּא קָמָא, וְכָל שְׂמוֹנָה הָיָה מְנַסֵּף, וְלֹא רַק כָּל שְׁבָעָה כְּדִבְרֵי תַנָּא קָמָא. וְלִמְנַסֵּף אֶת הַמִּים אוֹמְרִים לוֹ 'הַגְּבִיָּה יֵדָה', כְּדִי שִׁיָּרְאוּ שֶׁהוּא מְנַסֵּף לְתוֹף הַסֶּפֶל, לְפִי שֶׁפַּעַם אַחַת נִסָּף אֶחָד עַל גְּבִי רִגְלָיו, כִּיּוֹן שֶׁהָיָה צְדוּקִי, וְהַצְדוּקִים אֵינָם מוֹדִים בְּתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה, וְאֵינָם מְקִימִים אֶת מִצְוֹת נִסּוּף הַמִּים, שֶׁאֵינָה מְפֹרֶשֶׁת בְּתוֹרָה. וְרִגְמוּהוּ כָּל הָעָם בְּאַתְרוּגְיָהּ.

משנה יז: כְּמַעֲשֵׂהוּ בַּחֲלָל, כֶּף מַעֲשֵׂהוּ בַּשַּׁבָּת, אֲלֹא שֶׁהָיָה מְמַלֵּא מַעֲרָב שַׁבָּת חֲבִית שֶׁל זָהָב שְׂאִינָה מְקַדֶּשֶׁת מִן הַשְּׁלֹחַ, וּמִנִּיחָה בְּלִשְׁבָּתָה. נִשְׁפָּכָה אוֹ נִתְגַּלְתָּה, הָיָה מְמַלֵּא מִן הַכִּיּוֹר, שֶׁחִיּוֹן וְחַמִּים הַמְּגֻלִּין, פְּסוּלִים לְגְּבִי הַמִּזְבֵּחַ.

וּבְמִצְוָה זוֹ שֶׁל נִסּוּף הַמִּים, כְּמַעֲשֵׂהוּ בַּחֲלָל, כֶּף הָיָה מַעֲשֵׂהוּ בַּשַּׁבָּת, אֲלֹא שֶׁלֹּא הָיְתָה מִצְוָה זוֹ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת לְהַבִּיא אֶת הַמִּים מִן הַשְּׁלֹחַ, אֲלֹא הָיָה מְמַלֵּא מַעֲרָב שַׁבָּת חֲבִית שֶׁל זָהָב שְׂאִינָה מְקַדֶּשֶׁת מִן הַשְּׁלֹחַ, וּמִנִּיחָה בְּלִשְׁבָּתָה. וְהַטַּעַם שֶׁנִּטְלוּ חֲבִית שְׂאִינָה מְקַדֶּשֶׁת, לְפִי שֶׁאִם הָיְתָה מְקַדֶּשֶׁת הָיוּ הַמִּים נַעֲשִׂים קְדוּשִׁים

מיד, ומים קדושים שעבר עליהם לילה, נפסלים בלינה. נשפכה החבית או נתגלתה, היה מכלא מים חדשים מן הפיור לצורך נסוך המים, והטעם שאם נתגלתה החבית אין המים שבה ראויים, לפי שהיון והמים המגליו, פסולים לגבי המזבח.

פרק ה, משנה א: החליל חמשה וששה, זהו החליל של בית השואבה, שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב. אמרו, כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו.

שנינו במשנה לעיל 'החליל, חמשה וששה', מבארת המשנה, זהו החליל של בית השואבה, על שם שאיבת המים לקיום מצוות נסוך המים, שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב, ולכן, כשחל יום טוב בשבת היה החליל נוהג ששה ימי חל המועד, וכשחל יום טוב ביום חול, לא היה החליל נוהג לא בשבת ולא ביום טוב, ונשארו רק חמשה ימים. אמרו, כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו [ואף שהיו שם כלי זמר רבים, נקראו כלם על שם החליל, לפי שקולו נשמע יותר מכלם].

משנה ב: במוצאי יום טוב הראשון של חג וירדו לעזרת נשים, ומתקנין שם תקון גדול, ומנורות של זהב היו שם, וארבעה ספלים של זהב בראשיהן, וארבעה סלמאות לכל אחד ואחד, וארבעה ילדים מפרחי כהנה ובידיהם פדים של שמן של מאה ועשרים לג, שהן מטילין לכל ספל וספל. מתארת המשנה את שמחת בית השואבה, במוצאי יום טוב הראשון של חג, וירדו לעזרת נשים, ומתקנין שם תקון גדול - שתועלתו גדולה, והוא, שהקיפו את העזרה גזזטראות, שיהיו שם הנשים, והאנשים נמצאים למטה, כדי שלא יבואו לידי תערבת וקלות ראש.

ומנורות של זהב היו שם, וארבעה ספלים של זהב בראשיהן, וארבעה סלמאות לכל אחד ואחד, וארבעה ילדים [בחורים] מפרחי כהנה עולים בהם, ובידיהם פדים של שמן של מאה ועשרים לג, שהן מטילין לכל ספל וספל.

משנה ג: מכלאי מכנסי כהנים ומחמיניהן, מהן היו מפקיעין, ובהן היו מדליקין. ולא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה.

מכלאי מכנסי כהנים ומחמיניהן - מהמכנסים והאבנטים הבלויים של הכהנים, מהן היו מפקיעין - קורעים אותם לעשות מהם פתילות, ובהן היו מדליקין את אותן מנורות. ולא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה, לפי שהיו המנורות גבוהות חמשים אמה, והר הבית גבוה, והאור זורח בכל העיר.

משנה ד: חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באבוקות של אור שבידיהן, ואומרים לפניהן דברי שירות ותשבחות. והלויים בכנורות ובנבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר, על חמש עשרה מעלות היודרות מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמשה עשר שיר המעלות שבתחלים, שעליהן לויים עומדין בכלי שיר ואומרים שירה. ועמדו שני כהנים בשער העליון שיורד מעזרת ישראל לעזרת נשים, ושתי חצוצרות בידיהן. קרא הגבר, תקעו והריעו ותקעו, הגיעו למעלה עשירית, תקעו והריעו ותקעו. הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו. היו תוקעין והולכין עד שמגיעין לשער היוצא מזרח. הגיעו לשער היוצא ממזרח, הפכו פניהן למערב, ואמרו, אבותינו שהיו במקום הזה אחריהם אל חיכל ה' ופניהם קדמה, והמה מושבתחיים קדמה לשמש, ואנו, ליה

עינינו. רבי יהודה אומר, היו שזנין ואמריו, אנו ליה, וליה עינינו.

משנתנו ממשיכה בתאור שמחת בית השואבה: חסידים ואנשי מעשה היו מרמדים לפנייהם באבוקות של אור שפידיהו, מחזיקים ארבע או שמונה אבוקות, ומשליכים אותן באויר ותופסים אותן בזו אחר זו, ואומרים לפנייהן דברי שירות ותשבחות. הללוים היו מנגנים בכנורות ובנבלים ובמצלותים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר, ועומדים היו על המש עשרה מעלות הידרדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, בנגד המשה עשר 'שיר המעלות' שבתהלים, שעליהן - על מעלות אלו הלויים עומדים בכלי שיר בזמן שמחת בית השואבה, ואומרים שירה. ועמדו שני כהנים בשער העליון שיורד מעזרת ישראל לעזרת נשים, ושתי חצוצרות בידיהן. קרא הגבר, תקעו והריעו ותקעו, וזהו סימן שיש ללכת לשילוח לשאב מים לנסוך, הגיעו בדרך ירידתו למעלה עשירית, שוב תקעו והריעו ותקעו. הגיעו לעזרה - עזרת הנשים, תקעו והריעו ותקעו. היו תוקעין וחולקין ומאריכים בתקיעות אלו עד שמוגיעין לשער היוצא מזרח. הגיעו לשער היוצא ממזרח, הפכו פניהן למערב, ואמרו, אבותינו שהיו במקום הזה בזמן בית המקדש הראשון, היו כופרים, ולכן היו הולכים כשאחריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה, והמה משתחווים קדמה לשמש, כאמור בפסוק ביחזקאל, ואנו, ליה עינינו. רבי יהודה אומר, היו שזנין ואמריו, אנו ליה, וליה עינינו.

משנה ה: אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה. בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות (במקדש), שלש לפתיחת שערים, ותשע לתמיד של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבים, ובמוסף, היו מוסיפין עוד תשע. ובערב שבת, היו

מוסיפין עוד שש, שלש להבטיל העם ממלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחל. ערב שבת שבתוף החג, היו שם ארבעים ושמונה, שלש לפתיחת שערים, שלש לשער העליון, ושלש לשער התחתון, ושלש למלוי המים ושלש על גבי מזבחה, תשע לתמיד של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבים, ותשע למוסף, שלש להבטיל את העם מן המלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחל.

אגב התקיעות שהזכרו לעיל, מבארת משנתנו אלו תקיעות היו במקדש: אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה. ומפרטת המשנה, בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות (במקדש), שלש [-תקיעה, תרועה, תקיעה] לפתיחת שערים. ותשע לתמיד של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבים, שבזמן נסוך הזין של התמיד היו הלויים משוררים שלשה פרקים, ועל כל פרק היו הכהנים תוקעים תקיעה תרועה תקיעה, הרי אלו עשרים ואחת תקיעות שהיו תוקעים כל יום. ובמוסף - בימים שהקריבו קרבן מוסף, היו מוסיפין עוד תשע. ובערב שבת היו מוסיפין עוד שש, ואלו הן, שלש כדי להבטיל את העם ממלאכה [אחת לבטל את העם שבשדות, שניה לסגור את החנויות, שלישית להדליק את הנרות], ושלש כדי להבדיל בין קדש לחל, להודיע שקדש היום. ערב שבת שבתוף החג - בסכות, היו שם ארבעים ושמונה, שלש לפתיחת שערים של העזרה בבוקר, כמו בכל יום, שלש לשער העליון, ושלש לשער התחתון, כמו ששינונו לעיל שהיו תוקעים שם כשהלכו לשאוב מים לניסוך, ושלש למלוי המים - לאחר ששאבום ובאו לעזרה, ושלש על גבי מזבחה, בעת זקיפת הערבות, תשע לתמיד של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבים, ותשע למוסף, שלש להבטיל את העם מן המלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחל, הרי אלו ארבעים ושמונה.

משנה ו: יום טוב הראשון של חג, היו שם שלשה עשר פרים, ואילים שנים, ושעיר אחד, נשתירו שם ארבעה עשר כבשים לשמונה משמרות. ביום הראשון, ששה מקריבין שנים שנים, והשאר אחד אחד. בשני, חמשה מקריבין שנים שנים, והשאר אחד אחד. בריעי, שלשה מקריבין שנים שנים, והשאר אחד אחד. בחמישי, שנים מקריבין שנים שנים, והשאר אחד אחד. בששי, אחד מקריב שנים, והשאר אחד אחד. בשביעי, כלן שוין. בשמיני, חזרו לפים כברגלים. אמרו, מי שהקריב פרים חיום, לא יקריב למחר אלא חוזרין חלילה.

להבנת המשנה יש להקדים: א. היו במקדש עשרים וארבע משמרות כהנה, ובחג היו כלם משמשים יחד. ב. בכל יום מחג הסכות היו מקריבים ארבעה עשר כבשים, שני אילים, ושעיר אחד, ובנוסף לכך היו מקריבים כל יום מספר אחר של פרים, ביום הראשון שלשה עשר, למחרתו שנים עשר, וכן מורידים כל יום פר אחד. משנתנו מבארת כיצד חולקו קרבנות החג בין כל המשמרות: יום טוב הראשון של חג, היו שם שלשה עשר פרים, ואילים שנים, ושעיר אחד, הרי אלו ששה עשר קרבנות, וזכו בהם ששה עשר משמרות, נשתירו שם ארבעה עשר כבשים, לשמונה משמרות שעדיין לא הקריבו שום קרבן. ביום הראשון, שיש בו שלושה עשר פרים, ששה משמרות מתוך אותם שמונה משמרות מקריבין שנים שנים - כל משמרת שני כבשים, והשאר - שני המשמרות הנותרים, אחד אחד - כל משמר כבש אחד. ביום השני הפחת פר אחד, ולכן רק חמשה משמרות מקריבין שנים שנים, והשאר אחד אחד. ביום השלישי הפחת פר נוסף, ולכן ארבעה מקריבין שנים שנים, והשאר אחד אחד. בריעי, שלשה מקריבין שנים שנים, והשאר אחד אחד. בחמישי, שנים מקריבין שנים

שנים, והשאר אחד אחד. בששי, משמר אחד מקריב שנים, והשאר אחד אחד. בשביעי, שיש בדיוק עשרים וארבעה קרבנות [ארבעה עשר כבשים, שני אילים, שעיר אחד, שבעה פרים], כלן שוין, שכל משמר מקריב בהמה אחת. ביום השמיני, שזהו חג בפני עצמו, שמיני עצרת, ומקריבים פר אחד איל אחד ושבעה כבשים, חזרו לפים - חזרו לעשות גורל על ההקרבה, כמו ברגלים האחרים. כפי שהתבאר, בימי חג הסכות היו מקריבים פרים וכבשים, וכיון שהפר הוא קרבן גדול וחשוב יותר, אמרו, מי שהקריב פרים חיום, לא יקריב למחר פר, אלא כבש, ואף שכל משמר הקריב פרים יותר מיום אחד, לא הקריבו יום אחר יום, אלא חוזרין חלילה - במעגל, שביום הראשון הקריבו פרים שלושה עשר המשמרות הראשונים, וביום השני הקריבו פרים אחד עשר המשמרות הבאים, יחד עם המשמר הראשון [אף שמשמר זה הקריב אתמול, כיון שאין אפשרות אחרת], וביום השלישי הקריבו פרים המשמר השני עד השנים עשר, וכן הלאה, ולבסוף נמצא שעשרים ושנים המשמרות הראשונים הקריבו פרים שלש פעמים, ושני המשמרות האחרונים רק פעמים.

משנה ז: בשלשה פרקים בשנה, היו כל המשמרות שוות באמורי הרגלים ובחלוק לחם הפנים. בעצרת אומרים לו חילף מצה, חילף חמין. משמר שזמנו קבוע, הוא מקריב תמידיו, נדרים ונדבות ושאר קרבנות צבור, ומקריב את הכל. יום טוב חסמוף לשבת, בין מלפניה, בין מלאחריה, היו כל המשמרות שוות בחלוק לחם הפנים.

בשלשה פרקים בשנה - בשלש הרגלים היו כל המשמרות שוות בהקרבת ובקבלת האברים, באמורי הרגלים - בקרבנות האמורים ברגלים, והם שלמי חגיגה, עולות ראיה, מוספים, ושעירי חטאת, וכן היו שוים בשלש הרגלים בחלוק לחם הפנים, שאם ארע החג בשבת, שאז

מחלקים את לחם הפנים, היו כל אנשי המשמרות שווים בו. בעצרת - בחג השבועות, שיש בו גם את 'שתי הלחם' המתחלק לכהנים, אם חל בשבת שיש בו גם חלוק לחם הפנים, אומרים לו לכהן המקבל את חלקו, הילך מצה, וזהו לחם הפנים, הילך חמץ, וזהו שתי הלחם, כיון שכל כהן נוטל חלקו מכל קרבן, ואין אומרים שכהן אחד יקבל חלק גדול משתי הלחם, במקום שני חלקים קטנים גם מלחם הפנים. אף שהתבאר שבחגים כל המשמרות משמשות בשוה, מכל מקום זהו רק בקרבנות הבאים מחמת החג, ולכן משמר שזמנו קבוע לשמש באותו שבוע שחל בו החג, הוא מקריב את התמידיו, נדרים ונדבות ושאר קרבנות צבור, ומקריב את הכל, לפי שדברים אלו אינם באים מחמת החג. יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה, שחל ביום ששי, בין מלאחריה, שחל יום טוב ביום ראשון, היו כל המשמרות שוות בחלוק לחם הפנים, ואף שלא חל החג בשבת, כיון שהצרכו להשאר במקדש בשבת, מחמת החג הסמוך לשבת, חולקים בשוה בלחם הפנים המחלק בשבת.

משנה ח: חל (להיות) יום אחד להפסיק בינתיים, משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות, והמתעבב נוטל שתיים. ובשאר ימות השנה, הנכנס נוטל שש והיוצא נוטל שש. רבי יהודה אומר, הנכנס נוטל שבע, והיוצא נוטל חמש. הנכנסין חולקין בצפון, והיוצאין בדרום. בלגה, לעולם חולקת בדרום, וטבעתה קבועה וחלונה סתומה.

ממשיכה המשנה לבאר את אפן חלקת לחם הפנים, אם חל (להיות) יום אחד להפסיק בינתיים - בין שבת ליום טוב, כגון שחל יום טוב בשני בשבוע, ויכלו כהני המשמרות האחרים לחזור לבתייהם, והתעבבו מרצונם במקדש, משמר שזמנו קבוע לשמש באותו שבוע היה נוטל עשר חלות מתוך שתיים עשרה חלות, והמתעבב

נוטל שתיים - כהני המשמרות האחרים שהתעבבו מרצונם, חולקים בשתי החלות הנותרות. ובשאר ימות השנה, שהיו כהני המשמרות מתחלפים בשבת עצמה, משמר היוצא עובד בשחרית ומשמר הנכנס עובד בערב, משמר הנכנס נוטל שש חלות, ומשמר היוצא נוטל שש. רבי יהודה חולק ואומר, הנכנס נוטל שבע, והיוצא נוטל חמש, כיון שלמשמר הנכנס יש עבודה יתירה, להגוף את הדלתות שפתחו אנשי המשמר היוצא. הנכנסין חולקין בלחם הפנים בצפון, שזהו המקום החשוב, שבו שוחטים קדשי קדשים, להראות שהם הנכנסים עתה לשרת, והיוצאין חולקים בדרום, שהוא מקום שחשיבותו פחותה. יוצאת מן הכלל משמרת בלגה, שהיא לעולם חולקת בדרום, ואפילו כשנכנסים כהניה לשרת, וטבעתה קבועה - הטבעת שבה מכניסים את ראש הבהמה לשחיטה מחברת לקרקע בשני צדיה, שלא יוכלו להשתמש בה, וחלונה סתומה - החלון שבו מניחים את סכיני השחיטה, סתום, ואי אפשר להשתמש בו, והיה עליהם להשתמש בשל אחרים, וגנאי הוא להם. והטעם שקנסום, לפי שבימי היונים השתמדה אשה אחת מבנות המשפחה של משמרת בלגה, ונשאה לסרדיוט ממלכי יון, וכשנכנסו היונים להיכל הלכה וטפחה בסנדל על גבי המזבח ואמרה, 'לוקוס לוקוס [-זאב, זאב]', עד מתי אתה מכלה את ממונם של ישראל, ואין אתה עומד להם בשעת דחקם, ואמרו חכמים שאם לא היתה שומעת מאביה שהיה מבזה את העבודה, לא היתה אומרת כן, וקנסו את כל משמרתו, לפי שאוי לרשע אוי לשכנו, טוב לצדיק טוב לשכנו.

הדרך עליך מסכת סוכה

